

Texty architektů Stevana Holla a Louise I.Kahna v zaostření na společné téma prostoru a světla

Ing. Arch. Barbora Šimonová
Školitel: Ing.arch. Jan Hrubý
Ústav teorie architektury FA VUT Brno

Text v práci obou těchto architektů je plný úvah o tvorbě prostoru a roli světla, oba tyto pojmy dle autorů se podílejí na definici architektury.

Dle Kahna je architektura uvážlivé vytváření prostorů, světlo je potom dárce všeho zpřítomněného, je tvůrcem hmoty. Architektura nemá přítomnost, architektury se nemůžeme zmocnit, jenom architektonické dílo má přítomnost a architektonické dílo je zpřítomněno jako oběť architektury.

Dle Stevena Holla je prostor základním médiem architektury. Prostor ve smyslu prázdna uvnitř architektury i prostředí kolem architektury, obé zároveň.

O čase se vyjadřuje pak takto:

„Čas lze chápat pouze v jeho vztahu k procesům a jevům.trvání lidského života v určitém čase na určitém místě je relativní pojem. Čas jednotlivce je vymezený, prostor a architektura však dočasnost přesahují. Čas neexistuje, můžeme hovořit pouze o trvání. Čas se staví na roveň prostoru.“

V paralele k této úvaze mluví Kahn o lidské povaze, kterou nám odkrývají dějiny.

„To, co je, bylo vždy. To, co bylo, bylo vždy. To, co bude, bylo vždy.“

„Naše počiny, to co stavíme, musím mít sílu trvalé kvality, protože zítřek je příští dnešek. Dnešek je vždy zítřek a také včerejšek.“

Zpřítomnění architektury v podobě architektonického díla, tedy její trvání.

V tomto případě lze použít úvahu Stevena Holla a čas chápat ve vztahu k procesu, jevu s určeným vymezením, počín architektury ve svém trvání. Nikoliv však architekturu. Pokud architektura nemá přítomnost, tedy přesahuje dočasnost, pak se vracím zpět k východisku úvodního citátu. Jestliže dle Louise Kahna to, co je, bylo a bude, vždy bylo, a dle Stevena Holla čas neexistuje a čas se staví na roveň chce prostoru?

Steven Holl objasňuje výpověď o prostoru pomocí pohybu. K pochopení prostoru, k uvažování o něm je zapotřebí zkušenosti procházení prostorem, teda různé polohy našeho těla, obraty, otáčení, uplatňování perspektiv, pohyb. Pohybem vnímáme rytmus vepsaný, rytmus otevřených či uzavřených, světelných či tmavých geometrických forem. Toto tvoří pro Holla jádro prostorové výpovědi architektury.

Pohyb v úvahách Louise Kahna je počátkem věci. Počátkem knihovny je člověk jdoucí s knihou ke světlu, počátek je ta chvíle, kdy uvěříte formě, architektura je tedy hledáním pravdy.

U Stevane Holla je pohyb prostředkem nutným k pochopení, vnímání architektury, je nutné ji zažít, prostory jsou určeny k vnímání z různých úhlů a perspektiv. Metrum, rytmus a další principy lze úspěšně pochopit pouze za pomoci našeho pohybu v prostoru založeném na těchto východiscích.

Kdo nepoznal např. prostorový fenomén pouště, nezúčastnil se ho svou vlastní fyzickou přítomností, nemá zkušenost pohybu v tomto prostoru, tudíž ho nemůže dostatečně pochopit, ani vypovídat architekturou. Pohyb těla je dle něj spojením mezi lidmi a architekturou.

Pro Louise Kahna je pohyb počátkem, principem, který dává smysl a určuje charakter. Budoucí děje jsou determinovány tímto jednoduše výstižným pohybem. Počátkem knihovny je dle něj člověk s knihou jdoucí ke světlu, počátkem školy debatující skupinka pod stromem, vše tedy formuje tento počáteční principiálně pohyb, vznik formy je měřen charakterem této pohybové události, prostor se utváří tak, aby byl pro tento primární pohyb predeterminován, aby v domě jenž je knihovnou chtěl člověk ze všeho nejvíc jít s vybranou knihou ke světlu, opakovat tento základní principiální pohyb, ať pro jeho existenci, čistotu či zachování - prostě nelze jinak než ho činit.

Podobný systém lze najít i při srovnání úvah obou architektů o světle.

Dle Kahna je světlo dárce všeho zpřítomněného, tvůrcem hmoty, a hmota byla stvořena k tomu, aby vrhala stín a ten patří ke světlu.

Dle Holla můžeme světlo chápat dvěma způsoby – jako fenomén světla vyjádřený ve slovech, nebo jako tlak světla, kterým se zabývá věda. Jazyk bez vět má – podobně jako přirozené světlo – esence, které přesahují konkrétní významy a účely. Jazyk se stává formou světla a světlo se stává jazykem. Tváří tvář světlu ve vymezeném objemu začne prosvětlený prostor působit snově. Okamžik zvýšené citlivosti rozněcuje intuici. Stranou, dopředu, dozadu...prázdná slova světla zní v promlouvajícím tichu.

Kde Holl mluví o jazyku světla, používá Kahn používá později Kahn termín jazyk umění. Také nelze pominout spojení ticha a světla v Hollově úvaze předešlé i nyní Kahnově nastávající, která je z kapitoly již tak nazvané – Ticho a světlo.

Kahn v ní popisuje, že mezi tichem a světlem musí být nějaké všepřecházející rozhraní, pokud toto rozhraní pochopíme, nalezneme, vede nás to k nalezení inspirace. Inspirace je chutí vyjádřit to, co je nyní pouze touhou po vyjádření. V této

inspirace je kromě ní samotné i jiné místo a to svatyně umění. Umění bylo jazykem člověka dříve než jakýkoliv jiný jazyk. Umění je jazykem člověka.

Umění vyrůstá z potřeby touhy po bytí, po vyjádření – svatyně umění je pak pokladnicí stínů.

Dle Holla je fyziky světla zjevná ve stínech.

Světlo jako látka je neviditelné, nedokážeme spatřit světlo, které kolem nás proudí, pokud se nezachytí v prachu, kouři nebo kapkách vody. „Ve“ světelném paprsku není nic obsaženo.

Přítomnost světla je nezákladnější spojující silou vesmíru. V době oddělení světla od hmoty se vesmír stal světlu prostupným.

Dá se tedy toto říct i Kahnovými slovy, že hmota byla stvořena proto, aby vrhala stín, a světlo je tvůrcem hmoty, materiál je spotřebované světlo.

V posledním odstavci se přiblížíme obecně platnému – výzvě, jak by měla být architektura vytvářena.

Pro Holla je cílem vytvořit architekturu, která není obecná, nezastupuje obecné jevy. Není obecná, přesto, že z obecného vyvěrá pramen architektury. Puzení architektur se odráží od všeho co je obecné a umožňuje spatřit výsledný tvar.

Radost z pochyb skrytých v nejhlubším smyslu bytí.

Architektura obecně směřuje k věčnému.

Kahn si přeje, aby došlo k poznání, že je potřeba bojovat o pochopení neměřitelného, že měřitelné je jen sluhou a vše co člověk dělá, by mělo být v zásadě neměřitelné.

Použitá literatura:

HOLL, Steven. *Paralaxa*. 1vyd. Brno: Vydavatelství ERA, 2003. 350s. ISBN 80-96517-68-3

KAHN, Louise I. *Ticho a světlo*. 1vyd. Praha: Nakladatelství Arbor Vitae, 1999. 130s. ISBN 80 – 86300 – 02 - 1